

מבחן המחנות

מבוסס על מעט מן האור של הרב חנן פורת זצ"ל

המחלוקת של קרח ועדתו גרמה לעונש חמור מאוד: "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה" (שם טז, לג). חז"ל אפילו למדו (סנהדרין ק"י.) מהמחלוקת של קרח שכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר "ולא יהיה כקרח וכעדתו" (שם יז, ה). מה כ"כ רע במחלוקת של קרח?

כשמתבוננים, רואים שבעצם כל התלמוד מלא מחלוקות! בכל הדורות יש מחלוקות: מחלוקות בין תנאים, מחלוקות בין אמוראים, גאונים, ראשונים, אחרונים, וכו... העולם ההלכתי שלנו התעשר בזכות כל המחלוקות האלה. מה מבדיל בין מחלוקות אלו למחלוקת קרח?

במסכת אבות המשנה (ה, יז) אומרת "כל מחלוקת שהיא לשם שמיים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמיים אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמיים? זו מחלוקת קרח ועדתו". יש שני סוגי מחלוקות: המחלוקת שהיא לשם שמיים, שכל מטרתה לגלות אמת ורצון אלוקי, והמחלוקת שאינה לשם שמיים שכל מטרתה דברים חיצוניים כמו כבוד, שנהא וקנאה. הרבה פעמים, מי שחולק במחלוקת שכזאת מתלבש בבגדי צדיקים, וזה בדיוק מה שעושה קרח: "כי כל העדה כולם קדושם ומדוע תתנשאו על קהל ה'" (שם טז, ג). בעצם, קרח בא לחלוק על הצורך של הנהגה נבחרת לעם ישראל. הטענה שלו היא שאם כל העדה כולם קדושים אז אין צורך למנהיג.

התשובה של משה לטענת קרח מאוד מפתיעה: במקום להשיב לטענותיו הוא מציע לו את "מבחן המחנות". משה רבנו הבין שהטענה של קרח אינה שאלה אלא תירוץ, הוא היה יכול להראות לו באלפי דרכים שונות שהוא טועה וזה לא היה עוזר לו. ר' חיים מבריסק מביא סיפור: באו אליו שני תלמידים שפרקו מעל עצמם עול תורה ומצוות ובקשו ממנו לתרץ להם קושיה באמונה. הרב השיב שזה תלוי במטרתם: האם הקושיה שלהם קושיה, ולכן הוא ישתדל להשיב תירוץ, או האם הקושיה אינה אלא תירוץ, ותירוצים לתירוץ אין לו.

עצם מבחן המחנות מראה לעיני הכל עד כמה טענת קרח אינה אלא תירוץ: אם הוא היה נאמן בטענתו הוא היה שולל מבחן שכזה. אם כל העדה כולם קדושים, אין בכלל מקום להנהגה, גם של משה ואהרן וגם של קרח! ולמה רק הוא ועדתו ישתתפו במבחן הזה? הרי כל העם יהיה זכאי להשתתף לפי טענתו, כי כולם קדושים! ואם באמת קרח היה מחפש מוסר או צדק, למה לא אמר שום דבר כשהקב"ה בחר בלויים לשרת בקודש? הרי קרח היה לוי! אלא המבחן הזה חשף לעיני הכל שטענת קרח לא היתה אלא תירוץ לקחת את הכהונה לעצמו. בשביל הכבוד קורח היה מוכן להקריב את עצמו וגם את כל עדתו.

יש בכולנו צד של קרח: תמיד יותר קל להמציא תירוצים, לשנות את האמת, יותר מלהתמודד מול המציאות. כשהמניע של האדם זה הכבוד, כשהאדם רודף אחריו, אז הוא מסוגל לשנות כל מציאות, מסוגל להקריב אף הוא לסיפוק רגעי של כבוד.